

RECENZJE I OMÓWIENIA

Anna Pado: *Читай, нуши, говори!* cz. I. Podręcznik do języka rosyjskiego dla pierwszego roku filologii rosyjskiej i lektoratów, WSiP, Warszawa 1997, s. 258

Zgodnie z zapowiedziami ukazał się na rynku wydawniczym podręcznik A. Pado do praktycznej nauki języka rosyjskiego zatytułowany *Читай, нуши, говори!* Cz. I. Jak zaznacza autorka w słowie wstępnym, podręcznik przeznaczony jest dla studentów pierwszego roku filologii rosyjskiej lub kierunków pokrewnych (np. lingwistyki stosowanej), gdzie języka rosyjskiego naucza się na poziomie zaawansowanym. Recenzowany podręcznik obejmuje więc tematykę oraz materiał językowy w zakresie określonym programem praktycznej nauki języka rosyjskiego na filologii rosyjskiej i lingwistyce stosowanej.

Już sam tytuł publikacji *Читай, нуши, говори!* jest zapowiedzią koncepcji podręcznika, która wynika z przekonania autorki o konieczności skoordynowanego i równoległego rozwijania wszystkich umiejętności językowych: czytania, rozumienia, pisania, mówienia i tłumaczenia. Zaniedbanie bowiem którejkolwiek sprawności narusza równowagę i współzależność między nimi, a to prowadzi do słabszego opanowania języka. Kształtowaniu wszechstronnych umiejętności językowych sprzyja zaproponowany przez autorkę układ treści i sposób pracy z podręcznikiem.

Na początku podręcznika (s. 4-5) znajduje się spis treści, w którym przedstawiono rozkład materiału leksykalno-gramatycznego, obejmujący pięć kręgów tematycznych: 1. *Знакомство*; 2. *Семья*; 3. *Дом, Квартира*; 4. *Учёба*; 5. *Трудоустройство*. Każdy krąg tematyczny realizowany jest w trzech blokach zajęć: praca z tekstem (*Занятия по тексту*), pisanie (*Занятия по развитию письменной речи*), mówienie (*Занятия по развитию устной речи*) i dzieli się na 5-6 rozdziałów (po 3, 2 lub 1 dla każdego bloku). Rozdziały zawierają teksty oraz ćwiczenia kształcące sprawności właściwe dla danego rodzaju zajęć. Na zielonym tle wyróżniono wprowadzane w poszczególnych rozdziałach kategorie semantyczne oraz materiał gramatyczny i ortograficzny (ta zasada zachowana jest w całym podręczniku). Szkoda, że nie podano przy nich numerów stron, co umożliwiłoby korzystającemu z podręcznika sprawniejsze odnalezienie interesujących go kwestii językowych.

Uzupełniają podręcznik 24 teksty umieszczone w jego końcowej części (s. 206-247) oraz 15 tekstów nagranych na kasecie magnetofonowej. Ten dodatkowy materiał rozszerza zakres problematyki poruszanej w poszczególnych rozdziałach i wzbogaca słownictwo uczącego się. Może być on wykorzystywany na zajęciach zgodnie z sugestiami autorki lub według

własnych pomysłów nauczycieli i studentów, a także, co jest niezwykle istotne, może służyć do samokształcenia.

Na końcu książki zamieszczono tablice gramatyczne zawierające wzory deklinacji rzeczowników, przymiotników, zaimków, liczebników i koniugacji czasowników. W podanym materiale autorka zwraca szczególną uwagę na te struktury gramatyczne, których przyswojenie sprawia Polakom najwięcej kłopotu w związku z zachodzącą w nich szczególnie silną interferencją językową (np. formy rzeczowników żywotnych w bierniku liczby mnogiej, przymiotników i zaimków w narzędniku i miejscowniku liczby pojedynczej, przymiotników i rzeczowników po liczebnikach *два, три, четыре* itd.).

Niewątpliwym walorem podręcznika A. Pado są oryginalne teksty zaczerpnięte z rosyjskich gazet i czasopism, takich jak: "Аргументы и факты", "Деловые люди", "Иностранец", "Литературная газета", "Московские новости", "Огонёк", "Покупатель", "Русский язык за рубежом", "Света", "Семья и школа", "Спутник", "Труд", "Человек и закон" oraz z książki *О мужчинах для мужчин* i z broszury *Царствовавшие особы дома Романовых*. Autorka wybrała do swojego podręcznika teksty, które przyciągają uwagę studentów, gdyż są nośnikami nowych i interesujących informacji. Dominuje w nich tematyka życia codziennego młodzieży (*Пробный брак на весах здравого смысла, Как правильно устраиваться на работу?, Какие они, будущие бакалавры?* i in.), przedstawianego nie tylko w realiach rosyjskich (*Нужны ли в Стэнфорде шпаргалки?, Уголландцев есть чему поучиться* i in.). Prawie po każdym tekście następuje odwołanie się do doświadczeń własnych uczącego się, zachęcenie do wypowiedzi na dany temat i uzasadnienia swoich racji. Na przykład po przeczytaniu tekstów *Квартиплата в Москве возрастёт... и ...или уменьшится* student pytany jest: "Сколько вы платите за комнату в общежитии? Изменилась ли эта плата по сравнению с предыдущим годом? Могут ли студенты получать доплату до места в общежитии? Что дешевле - снимать комнату или жить в общежитии?" itp. Z kolei tekst *Шеф: отражение в идеальном зеркале* prowokuje do wypowiedzi, jaki stereotyp szefa funkcjonuje w Polsce, kto bywa lepszym kierownikiem - kobieta czy mężczyzna, czy zadatki na szefa to cechy wrodzone czy nabyte itd. Tego typu pytania aktywizują proces myślenia i motywują uczącego się do zapamiętania tych struktur leksykalno-gramatycznych, za pomocą których będzie on mógł przekazać swoją wiedzę, spostrzeżenia czy poglądy. Teksty oryginalne są bogatym źródłem wzorów wypowiedzi, konstrukcji zdaniowych oraz wyrażen frazeologicznych najbardziej charakterystycznych i najczęściej stosowanych przez użytkowników języka rosyjskiego w określonych sytuacjach życiowych.

Wśród zalet tekstów zaczerpniętych z prasy codziennej szczególnie cenna jest ich aktualność, ale, niestety, ta zaleta może stać się wadą, zdarza się bowiem, że informacje prasowe szybko tracą tę aktualność. Problem dotyczy na przykład cen, które - zarówno w rzeczywistości rosyjskiej, jak i polskiej - są bardzo niestabilne. W tekstach *Квартиплата в Москве возрастёт...* (s. 96-97) oraz *Где жить дешевле?* (s. 225-227) czytający

otrzymuje wyjaśnienie, że podano ceny sprzed 1994 i 1993 roku. Zabrakło tego typu informacji w tekstach: *За что берут деньги в школе?* (s. 141-142), *Теперь высшее образование в России платное. Но пока далеко не для всех* (s. 164-165), *Дом в Испании или квартира в Будапеште?* (s. 227-228), *Студенты: богатые и бедные* (s. 233-235), *Торговцы газетами* (s. 240-242). Wystarczającym wyjaśnieniem mogłoby być podanie roku wydania gazety czy czasopisma, z którego tekst został zaczerpnięty.

A. Pado wykorzystała jeszcze jeden walor tekstów oryginalnych - duże możliwości zastosowania ich w celach dydaktycznych. W związku z tym mamy w podręczniku imponujący zestaw ćwiczeń leksykalno-gramatycznych oraz ćwiczeń rozwijających umiejętność wypowiedzania się w formie ustnej i pisemnej.

Wiele uwagi autorka poświęca utrwalaniu materiału leksykalnego, gramatycznego i ortograficznego w każdym z trzech bloków zajęć. Wprowadzane przez tekst słownictwo oraz przedstawiane na zielonych polach kategorie semantyczne, konstrukcje gramatyczne i ortogramy powtarzają się w ćwiczeniach w różnych układach i kontekstach, a więc uczący się opanowuje w równym stopniu leksykę, formy gramatyczne i pisownię. Dzięki tak skonstruowanym ćwiczeniom kształtowane są jednocześnie i kompetencja komunikacyjna, i kompetencja językowa.

A. Pado zaproponowała bogaty zestaw ćwiczeń kształcących umiejętność mówienia: spontaniczne wypowiedzi związane z problematyką tekstów i nawiązujące do doświadczeń młodzieży, kilkudzaniowe odpowiedzi na pytania lub wypowiedzi na temat postawionego problemu, streszczenie tekstu albo opowiadanie z wykorzystaniem słów-sygnalów, opis czy też opowiadanie na podstawie fotografii, rysunku, historyjki obrazkowej, dialog i rozmowa telefoniczna, a także wywiad, w którym uczący się odgrywa rolę dziennikarza, reportera, urzędnika, tłumacza, sportowca, przechodnia, pracodawcy itp. Tego rodzaju ćwiczenia są interesującą formą treningu językowego, która utrwała poznane struktury leksykalno-gramatyczne, wyrabia zręczność w posługiwaniu się nimi i przygotowuje do właściwej reakcji językowej w naturalnej sytuacji.

Kolejną zaletą podręcznika są różnorodne ćwiczenia rozwijające umiejętność pisania. Uczący się wypełnia więc formularz meldunkowy i ankietę, opracowuje swoją wizytówkę, redaguje ogłoszenie prasowe i formułuje odpowiedź na anons, pisze listy i pocztówki, adresuje koperty, pisze podanie i życiorys, opowiadanie i wypracowanie. Większość tych ćwiczeń ma charakter praktyczny, kształcą bowiem one umiejętności potrzebne w życiu codziennym i dlatego są chętnie wykonywane przez studentów.

Podręcznik A. Pado to publikacja nietypowa ze względu na stworzoną w niej atmosferę dialogu między autorką a uczącym się, który - na przykład w poleceniach do ćwiczeń na s. 92 - przybiera formę bliskiego kontaktu: "Вы ещё не устали? Если нет - найдите в словаре пословицы [...]" (ćw. 12), "Пора отдохнуть! Семейный юмор: [...] Кто ещё расскажет анекдот?" (ćw. 13).

Cennym uzupełnieniem podręcznika są humorystyczne rysunki, które wzbudzają zainteresowanie młodzieży, a w związku z tym, że mogą się podobać lub nie, zachęcają do szczegółowego opisu, do wyrażenia swojej pochlebnej opinii lub do uzasadnienia krytycznych uwag.

W tej niezwykle wartościowej publikacji znalazło się niestety kilka drobnych błędów i usterek:

1. w ćwiczeniu 2. na s. 36 zamiast błędnej formy 3. os. l.mn. *надеятся* powinno być *надеются*;
2. na s. 50 zamiast *Числительное пол - (чего?)* powinno być *Сложные существительные с первым компонентом пол/пол-*;
3. pytanie *А вы готовы воспитывать пятеро детей?* (ćw. 9, s. 90) powinno brzmieć: *А вы готовы воспитывать пятерых детей?*;
4. w poleceniu do ćw. 7. na s. 108 zamiast formy przymiotnika *следующее* należało użyć formy *следующие*;
5. na s. 97 i 207 zamiast *“Московские Новости”* powinno być *“Московские новости”* (jak na s. 164 i 224).

W omawianym podręczniku pojawiło się również kilka literówek: *таја* ‘маја’ (s. 51), *касаетса* ‘касается’ (s. 56), *ночти* ‘почти’ (s. 77), *помешённые* ‘помещённые’ (s. 108), *ещё* ‘ещё’ (s. 123), *отнешению* ‘отношению’ (s. 175), *з/наспорт* ‘з/паспорт’ (s. 183), *marketigu* ‘marketingu’ (s. 186), *уциться* ‘учиться’ (s. 191), *фаультет* ‘факультет’ (s. 192), *од* ‘от’ (s. 213), *нечатаетса* ‘печатается’ (s. 216), *Фрунзинского* ‘Фрунзенского’ (s. 240).

Na zakończenie chciałabym jeszcze raz podkreślić, iż podręcznik A. Pado jest ze wszelkich miar godny polecenia. To wyjątkowo dobrze przemyślana publikacja, która zaspokaja potrzeby nie tylko studentów, lecz także ich nauczycieli.

Lilia Marszałek